

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

вул. Володимирська, 33, м. Київ, 01601, тел./факс: (044) 226-34-31, тел. 256-99-05
www.ssu.gov.ua, e-mail: sbu_cu@ssu.gov.ua Код ЄДРПОУ 00034074

03.04.2020 № 99/125

На № _____ від _____

Голові Верховної Ради України
Дмитру РАЗУМКОВУ

Щодо передумов до дестабілізації
функціонування ОЕС України

Шановний пане Дмитре!

Наявна в Службі безпеки України інформація свідчить про існування загрози енергетичній безпеці держави внаслідок існування умов до дестабілізації функціонування Об'єднаної енергетичної системи України (далі – ОЕС України) через неконтрольоване зростання частки відновлювальних джерел енергії (далі – ВДЕ) та недосконалість діючої моделі ціноутворення і розрахунків на ринку електроенергії.

Зокрема, у результаті значного різкого росту встановленої потужності ВДЕ (01.01.2018 – 1183,7 МВт, 01.01.2019 – 1712,5 МВт, 01.01.2020 – 4723 МВт, 01.03.2020 – 6770 МВт, без урахування 553 МВт потужності малих сонячних електростанцій (далі – СЕС) приватних домогосподарств) та запровадження з 01.07.2019 нової моделі ринку електричної енергії, суттєво змінилася структура генерації електроенергії в ОЕС України.

Так, частка електроенергії, виробленої ВДЕ у 2019 році зросла до 3,6% (5,8 млрд кВт*год., у 2018 році – 2,8 млрд кВт*год.), що призвело до значного збільшення виплат виробникам за “зеленим” тарифом, створивши додаткове фінансове навантаження на ринку електричної енергії та спричинивши зростання обсягу субсидіювання, яке реалізоване через покладання спеціальних обов’язків (далі – ПСО) на державні компанії ПрАТ “НЕК “Укренерго” (оператор системи передачі, далі – ОСП), ДП “НАЕК “Енергоатом”, ПрАТ “Укргідроенерго”.

Водночас, різке зростання обсягів виробництва дорогої електричної енергії ВДЕ (від 9,2 до 46 євроцентів/кВт*год. в залежності від типу об’єкта та дати його введення в експлуатацію, середньозважена ціна – 4,5 грн/кВт*год.) та зменшення обсягів виробництва дешевої електроенергії гідроелектростанцій (на 4138 млн кВт*год. від 2018 року; тариф – 0,674 грн/кВт*год.) та АЕС (на 1395 млн кВт*год. від 2018 року; тариф – 0,5567 грн/кВт*год.) спричинили виникнення заборгованості ДП “Гарантований покупець” перед виробниками ВДЕ, яка на початок ц.р. становила 2 127 млн грн.

Станом на 01.04.2020, незважаючи на зимовий сезон і низький коефіцієнт використання встановленої потужності сонячних електростанцій, поточний обсяг заборгованості ДП “Гарантований покупець” перед виробниками за відпущену в 2020 році електричну енергію становить понад 3,1 млрд грн.

За прогнозом Мінекоенерго, у 2020 році ВДЕ буде вироблено близько 9 млрд кВт*год. електроенергії, а сума виплат виробникам за “зеленим” тарифом

52181

C20- 002221 *

складе понад 47 млрд грн (без ПДВ), з яких 40 млрд грн – для станцій, уведених в експлуатацію до 31.12.2019, а обсяг додаткової надбавки таким виробникам до ринкової ціни на електричну енергію у 2020 році перевищить 30 млрд грн (водночас за експертними оцінками, генерація “зеленої” електроенергії у 2020 році може перевищити 12 млрд кВт*год., а сума виплат – 58 млрд грн).

Прогнозний обсяг виплат надбавки (різниці між “зеленим” тарифом та ринковою ціною) лише по вже уведеним потужностям до 2030 року складе близько 10 млрд євро (понад 15 млрд євро у разі появи нових потужностей впродовж 2020 – 2022 років).

При цьому, в тарифі ПрАТ “НЕК “Укренерго” на передачу електроенергії вартість послуги із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел закладена на рівні 8,6 млрд грн за рік при орієнтовній потребі в 20 – 32 млрд грн. Як наслідок, прогнозується поява значного дефіциту ДП “Гарантований покупець” в обсязі 14 – 19 млрд грн, залежно від ціни на ринку на добу наперед (далі – РДН) та курсу євро, що фактично унеможливлює своєчасність та повноту розрахунків із виробниками за “зеленим тарифом”.

Також станом на кінець січня ц.р. із суб’єктами господарювання, які мають намір виробляти електричну енергію за “зеленим” тарифом, ДП “Гарантований покупець” укладено договорів Pre-PPA загальною потужністю близько 8 500 МВт, які мають вводитися в експлуатацію протягом 2020 – 2022 років, що спричинить ще більше зростання обсягів відпуску в енергосистему “зеленої” електроенергії.

Pre-PPA – попередній типовий договір із суб’єктами генерації, які мають намір виробляти електричну енергію за “зеленим” тарифом, що підписується при наявності права власності/користування земельною ділянкою, декларації про початок будівництва об’єкта, а також договору про приєднання до електричних мереж. Підписаний Pre-PPA звільняє від обов’язку брати участь в аукціонах на введення нових потужностей.

При цьому розбудова ВДЕ здійснюється виключно з позиції комерційної привабливості проектів без урахування реальних потреб ОЕС України у додаткових генеруючих потужностях, що може привести до розбалансування енергосистеми та виникнення аварійних ситуацій.

Так, за висновками фахівців, враховуючи недостатню гнучкість ОЕС України (брак резервів первинного та вторинного регулювання), подальший неконтрольований розвиток ВДЕ за нестачі високоманеврених і регулюючих потужностей спричинить дисбаланс роботи ОЕС України та створить передумови до виникнення аварійних ситуацій в енергосистемі.

Вже найближчим часом очікуються складнощі із забезпеченням балансової надійності режимів ОЕС України та, як наслідок, масові відключення виробників з альтернативних джерел.

Для забезпечення балансової надійності режимів ОЕС України ПрАТ “НЕК “Укренерго” вже застосовувалися обмеження генерації з ВДЕ. Зокрема, на початку листопада 2019 року вперше обмежувалася генерація вітроелектростанцій (далі – ВЕС) в розрахунковому обсязі 0,3 млн кВт*год. Зазначена ситуація повторювалася у грудні 2019 року та у січні 2020 року. При цьому, відповідно до діючого законодавства, виробникам з ВДЕ має бути компенсована вартість електроенергії, яка не була відпущена у систему. З урахуванням сезонних факторів, вже навесні ц.р. такі обмеження прогнозовано можуть сягати близько 14 млн кВт*год. на день, а у найближчі роки – від 1 до 3 млрд кВт*год./рік, що негативно відобразиться на

кошторисі ДП “Гарантований покупець”, тарифі на передачу ПрАТ “НЕК “Укренерго” та, як наслідок, вартості електричної енергії для усіх споживачів.

Крім того, дефіцит в енергосистемі високоманеврених і регулюючих потужностей спонукає використовувати для її балансування енергоблоки теплових та атомних електростанцій, які не призначені для роботи у режимах швидкозмінних динамічних навантажень, що призводить до їх підвищеного зносу та зростання випадків пошкодження й аварійного відключення, значного погіршення техніко-економічних показників роботи.

Також подальший неконтрольований розвиток ВДЕ (на цей час видано/погоджено технічних умов на приєднання до електричних мереж понад 12 500 ГВт) може привести до:

- диспетчерських обмежень Запорізької АЕС ДП “НАЕК Енергоатом” (встановлена потужність 6000 МВт) та виникнення техногенних аварій в Запорізькому енерговузлі;

- неможливості реалізації проекту видачі потужності Каховської ГЕС-2 (250 МВт) ПрАТ “Укргідроенерго” вартістю понад 12 млрд грн;

- підвищення тарифів на електроенергію для населення та промислових підприємств і, як наслідок, виникнення осередків соціальної напруги.

За наявними даними у Чехії після введення 1,6 ГВт “зеленої” генерації електроенергія подорожчала для побутових споживачів на 13 %, для промислових – на 25 – 28 %. У 2012 році в Іспанії власники ВДЕ отримали 10,6 млрд дол. США субсидій, що становило 1/3 від усієї вартості згенерованої в країні електрики. При цьому на сонячну генерацію припадало лише 5 %.

У зв’язку з цим з метою забезпечення сталого функціонування ринку електричної енергії та недопущення виникнення аварій в ОЕС України на сьогодні наявна необхідність у:

- прискоренні переходу до нової, конкурентної моделі підтримки відновлюваної енергетики шляхом проведення аукціонів з розподілу квоти підтримки та забезпеченні сталого розвитку відновлюваної енергетики економічно ефективним способом з урахуванням кращих міжнародних практик;

- наданні оператору системи передачі додаткових можливостей для забезпечення операційної безпеки ОЕС України в умовах значної частки ВДЕ, в т.ч. шляхом реалізації можливості відключення на недискримінаційній основі генерації СЕС і ВЕС у разі порушення балансової надійності ОЕС України без оплати таким виробникам недовідпущененої електроенергії (після вичерпування заявок на балансуючому ринку), введенні та посиленні відповідальності за створені виробниками з ВДЕ небаланси;

- забороні видачі технічних умов на підключення до енергосистеми об’єктів ВДЕ, які перешкоджатимуть видачі потужності діючих об’єктів генерації (особливо високоманеврових та регулюючих).

Інформуємо для використання в законотворчій діяльності з питань функціонування ринку електричної енергії та розвитку альтернативної енергетики.

З повагою

Голова Служби

Іван БАКАНОВ

Виготовлено у 5 прим.

Прим. № 1 – в адресу,

Прим. №№ 2-5 – досправи СБУ

Вик. і роздрукував: Чайка А.В.

Міськ.тел. 255-50-91

03.04.2020